

УДК 378.637.016:78

Shcholokova O.P.

Doctor of Pedagogical sciences, professor
Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

ART AND PEDAGOGICAL DESIGNING AS A MEANS OF IMPROVEMENT OF MUSIC TEACHER'S PROFESSIONAL PREPARING

Щолокова О.П.

доктор педагогічних наук, професор,
НПУ імені М.П. Драгоманова (Україна, Київ)

МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

In the article the problem of professional preparation of future Music teacher is presented on principles of the art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing.

Keywords: *art and pedagogical designing, project education, future Music teacher.*

У статті розглядається проблема фахової підготовки майбутнього вчителя музики на засадах мистецько-цільового проектування.

Ключові слова: *мистецько-педагогічне проектування, проєктивна освіта, проєктивно-цільовий підхід, вчитель музики.*

Соціальні та інтеграційні процеси, що відбуваються в сучасному світі, дозволили окреслити парадигму розвитку української національної освіти ХХІ століття. Її особливістю

став відхід від застарілих негативних тенденцій, пов'язаних з дегуманізацією культури і застосуванням антропологічних педагогічних технологій, спрямованих на формування у молодих людей здатності до активного вироблення нових видів діяльності, постійної самореалізації та самопізнання.

Сьогодні з'явилась можливість отримувати різнобічну інформацію всередині освітньої системи, що призводить до утворення соціального статусу освіти як сфери виробництва нового знання. Це вимагає розповсюдження способів навчання, які мають дослідницьку, експериментальну та проектну природу. З урахуванням цих тенденцій в освіті починає домінувати проєктивний тип діяльності; він набуває універсального і синтетичного характеру і поєднує в собі соціально-перетворювальні, інформаційно-освітні та дослідно-прогностичні начала [1].

Аналіз наукової літератури свідчить, що українські та зарубіжні вчені, прагнучи досягнути перспективи проєктивного підходу, підкреслюють його фундаментальне значення для розвитку інноваційних процесів в освіті. Науковці вважають проєктивне навчання наступним по відношенню до розвивального і проблемного. За їх переконанням, смисл такого навчання полягає не тільки у передачі студенту існуючого досвіду, а й в розширенні та збагаченні власного досвіду, оскільки він забезпечує його особистісне і загальнокультурне зростання. З'явилось й трактування проєкту як культурної форми освітніх інновацій і результату духовно-перетворювальної діяльності (В. Бондар, Б. Гершунський, Ю. Громико, Б. Євтух, Г. Ільїн, Н. Кузьміна, Г. Щедровецький). Зокрема Г. Ільїн зазначає, що сутність проєктивного навчання особистості ініціюється і визначається самим учнем. При цьому організація освітнього середовища визначається діями й намірами самого учня, його освітніми потребами і цілями, його успіхами і невдачами, його здібностями й можливостями, а головне – тим задумом, проєктом, який він формує і намагається реалізувати засобами освіти [2, с. 95].

Під час теоретичного дослідження нами було з'ясовано, що проєктна діяльність має незвичайні властивості – змінність й здатність до постійних трансформацій. У руслі гуманістичної педагогіки проєктування може виконувати різні педагогічні функції, а саме: дослідницьку, аналітичну, прогностичну і перетворювальну. При цьому її педагогічна дія спрямовується не тільки на активізацію процесу навчання і збагачення його форм, а й на формування певного типу мислення, удосконалення власної практичної діяльності, що в результаті змінює освітню парадигму в цілому. Тобто суть проєктивної діяльності полягає в тому, що вона інтегрує всі види діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Відтак стали очевидними її діагностичні можливості для постановки і вирішення різноманітних педагогічних задач.

Проєктивно-цільовий підхід у музично-педагогічній освіті сьогодні набуває особливого значення тому, що між фаховою підготовкою студентів кінця ХХ і початку ХХІ століття існує досить помітна різниця. Це, перш за все, зумовлено зміною певних освітніх стандартів, переоцінкою життєвих пріоритетів тощо. Педагог-музикант широкого профілю став реальністю сьогодення України. Випускники Інститутів мистецтва педагогічних університетів знаходять застосування своїм професійним знанням і вмінням у багатьох сферах музично-педагогічної і музично-виконавської діяльності. Завдяки новим навчальним планам, в яких представлена додаткова спеціалізація, студентська молодь має більш широкі можливості для вибору свого життєвого шляху. Сьогодні студенти досить прагматично ставляться до процесу навчання, намагаючись знайти для себе найбільш перспективні шляхи професійного утвердження. Відповідно й підготовка майбутнього вчителя музики стає дедалі складнішою і відкритою, тобто має передбачати формування інтегрованих знань в галузі мистецтва і вміння їх застосовувати на практиці. З урахуванням цих позицій йому як представнику гуманітарної сфери освіти важливо оволодіти проєктивними методами в різних варіантах, адже професійна діяльність вчителя спрямовується на формування культурно-освіченої особистості, здатної орієнтуватись в сучасному мінливому середовищі. Від того, наскільки повноцінним і змістовним буде процес його фахової підготовки, які

орієнтири він обере для своєї діяльності, залежить успіх соціально-культурного реформування освіти.

Застосування проектування як способу самостійної організації процесу пізнання дозволяє, по-перше, компенсувати поступове зменшення обсягу аудиторної інформації для фахівців, по-друге, набути досвіду комунікативних навичок та умінь з опанування їх різними видами у професійній діяльності, по-третє, у зв'язку з існуючим сьогодні величезним потоком інформації і неможливістю її широко представити у навчальному закладі, актуальними стають способи набуття самостійного пошуку, аналізу й впровадження знання у практику. Така діяльність забезпечує кожному студенту можливість розкрити свій творчо-інтелектуальний потенціал, опанувати стратегії педагогічного пошуку, оволодіти потужними професійними знаннями.

Проективна діяльність студента передбачає детальну розробку запропонованої проблеми і завершується реальним практичним результатом її вирішення. Під час такої діяльності розвиваються пізнавальні навички, уміння критично мислити і орієнтуватися в інформаційному середовищі. Спрямованість проектування на конкретний результат вимагає самостійності мислення, дослідницького спрямування самої навчальної діяльності, інтеграції різних галузей знань, встановлення різнорівневих зв'язків, актуалізації особистісного досвіду.

Отже, в галузі мистецької педагогічної освіти проективно-цільовий підхід можна представити як практично-орієнтовану діяльність, метою якої є розробка нових форм і методів мистецько-педагогічної діяльності, а також як специфічний спосіб розвитку творчої активності студентів і технологію художньо-естетичного навчання. Його сутнісною ознакою є самостійна діяльність студентів (індивідуальна, парна або групова), яку вони виконують упродовж визначеного відрізка часу; творче розв'язання проблеми, котра передбачає використання різноманітних способів навчання, а також інтегрування знань з різних видів мистецтва і галузей мистецтвознавства; усвідомленість результату виконаного проекту – можливість його використання у педагогічній практиці і подальшій педагогічній роботі. Він дозволяє формувати особистісні уміння студентів, що розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні чисто вербальним способом.

На наш погляд, проективно-цільовий підхід може застосовуватись у всіх традиційних формах (лекційних, семінарських, індивідуальних) навчання і бути продуктивним у багатьох випадках, адже чим більшою є ступінь включення студента в конструювання власного проекту, тим повніше виявляється рівень його самореалізації, тим вище стає результат навчання. У даному випадку набуті теоретичні знання стають практичним засобом пояснення мистецьких явищ, тобто стають «живими знаннями», які можна повноцінно використовувати у власній педагогічній діяльності.

Розмаїття цілей і завдань проектування свідчить про його поліаспектність: 1) пізнавальний (під час проектування студенти здобувають нові (інтегровані) знання та вміння); 2) комунікативний (навички спілкування в групі, необхідність презентувати результати діяльності з проектування); 3) практичний (утилітарний аспект проектування); 4) гуманістично-орієнтований (індивідуальна спрямованість діяльності студента); 5) критеріально-оцінювальний (оцінювання педагогом і студентами за встановленими заздалегідь критеріями).

Наш досвід показав, що в системі мистецько-педагогічної освіти можна використовувати усі типи проектування, які використовуються педагогічною наукою і практикою: *інформаційний* (допомагає опанувати різні види дослідницького пошуку, здійснювати компаративний аналіз різних мистецьких явищ, наприклад, під час розробки сценаріїв уроків з музичного мистецтва або художньої культури); *рольовий* (дозволяє зануритись в певну епоху, відчутти своєрідність творчості її митців, вступити у діалогову взаємодію з ними з точки зору сучасника тощо). Прикладом такого типу можуть бути проекти «Три портрети», в якому зіставлені три автопортрети художників та три літературних описи цих портретів, «Інтерв'ю з композитором»; *дослідницький* (надає можливість актуалізувати окремі мистецтвознавчі питання, зорієнтувати студентів на

дослідницький пошук). Прикладом цього типу проекту може бути «Постмодернізм як відображення сучасного плюралістичного світу», «Стильові особливості музики епохи бароко». Різні варіанти проектування можуть використовуватися для розробки нестандартних уроків на зразок: урок-диспут, урок-драматизація, урок-екскурсія, урок-змагання, урок-концерт, урок- рольова гра тощо.

Усі типи проектів можуть розроблятися на лекційних, семінарських і практичних заняттях з таких навчальних курсів як «Історія музики», «Аналіз музичних форм», «Історія і методика викладання художньої культури» та ін. При цьому зазначимо, що формування праксеологічної складової мистецько-педагогічної освіченості студента вимагає чіткого поетапного планування кожного типу проекту.

На наш погляд, впровадження у навчальний процес різних проектів найбільш продуктивно відбувається за таких педагогічних умов: 1) формулювання навчальної проблеми, яка вимагає свого розв'язання та виявлення значимості її результатів; 2) забезпечення індивідуальної або групової роботи студентів для розробки проекту і організація викладачем їх пошукової діяльності з використання дослідницьких методів; 3) презентація результатів проектної діяльності студентів та її спільне обговорення.

Отже, в системі музично-педагогічної освіти проективна діяльність студентів набуває універсального характеру. В ній поєднується інформаційна, освітня, дослідницька і праксеологічна функції, які дозволяють організувати фахове навчання майбутніх вчителів таким чином, щоб пролонговане формування їх мистецького досвіду ставало каталізатором якості освіти у вищому навчальному закладі. Це досягається завдяки впровадженню інноваційних за змістом методів навчання: художньо-педагогічного спілкування, врахування когнітивно-інтелектуального ресурсу і навчально-виконавської активності.

Література:

1. Абашина Н.С. Развитие ключевых жизненных компетенций через метод проектов // Метод проектов: традиции, перспективы, жизненные результаты: сборник ; за ред. И.Г. Срмакова. – К. : «Департамент», 2003. – С. 257–258.
2. Ильин Г.Л. Проектное образование личности / Г.Л. Ильин. – Palmarium Academic Publishing. – 2014. – 196 с.
3. Радионов В.Е. Нетрадиционное педагогическое проектирование / В.Е. Радионов. – СПб. : СПбГТУ. – 1996. – 140 с.